

СЕРДЮК В. О., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Аграрний сектор є одним з найважливіших в структурі економіки України, в якому до початку війни було зайнято 14% працездатного населення, частка продукту в структурі ВВП становила 10,9%, а частка експорту – 41%. Однак військове вторгнення Російської Федерації на територію України мало негативний вплив на розвиток сільського господарства, який продовжується дотепер. Відтак ставимо за мету проаналізувати наслідки війни для аграрного сектору та допомогу від держави і міжнародних партнерів.

Під час дослідження були використані матеріали Київської школи економіки [4], Національного інституту стратегічних досліджень [2], Агентства США з міжнародного розвитку [1], Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» [3] та інші джерела.

Станом на 2024 рік значна частина сільськогосподарських угідь України продовжує перебувати поблизу фронту та під окупацією країни-агресора, яка інтегрувала українські землі у власну економічну систему. Російські війська продовжують обстрілювати прифронтові українські аграрні підприємства та знищувати врожай, техніку, сільськогосподарську інфраструктуру, що завдає аграрному сектору великі збитки.

В лютому 2024 року Центром досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки було проведено оцінку збитків, завданих війною аграрному сектору, згідно з якою прямі збитки та втрати становлять наразі понад 80 млрд. дол. США. Загальну вартість знищених активів було оцінено в 10,3 млрд. дол. США (рис. 1), втрати, що включають недоотримання доходів виробниками сільськогосподарської продукції та збільшення собівартості продукції, – 69,8 млрд. дол. США [4].

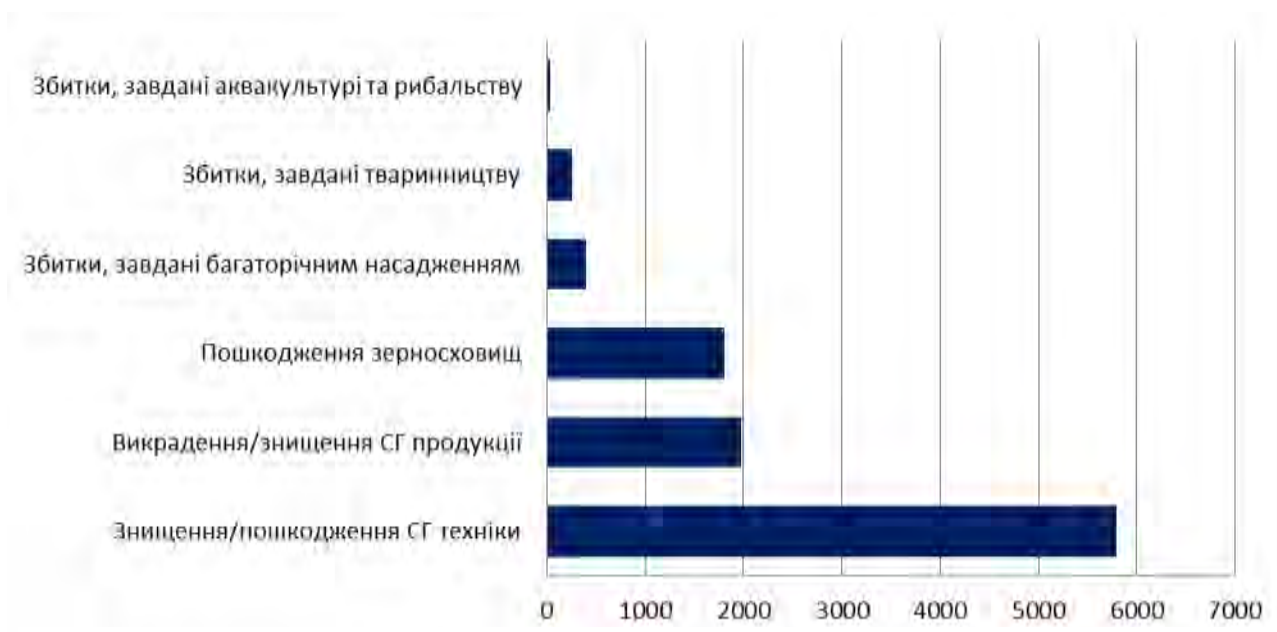

Рис 1. Категорії збитків в рамках знищених активів, в млн. дол. США

Поруч зі збитками перед аграрним сектором постали інші виклики: дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності, наслідком якого є спрощення процесів сільськогосподарського виробництва та зменшення внесення добрив, засобів захисту рослин, що призводить до погіршення якості ґрунтів та врожаю. Кризові явища спостерігаються і в тваринництві, де відбувається зменшення кількості великої рогатої худоби у всіх категоріях господарств та падіння виробництва молока-сировини господарствами населення [2]. Зазначимо, що періодичні обстріли російськими військами української енергетичної інфраструктури, які відновилися у 2024 році, створюють загрозу тваринництву та птахівництву, які є залежними від постачання електроенергії.

У 2024 році в сільському господарстві спостерігається дефіцит трудових ресурсів, зумовлений міграцією частини сільськогосподарських працівників з прифронтових територій, де розташовується значна кількість аграрних підприємств, та мобілізацією до лав ЗСУ висококваліфікованих працівників, перш за все трактористів, водіїв, комбайнерів, механіків та агрономів [2, 6].

Українські аграрії проявляють стійкість до вищезгаданих викликів та адаптуються під умови воєнного часу, які є мінливими. Наразі в сільському

господарстві спостерігаються такі позитивні тенденції: збір сільськогосподарських культур перевищує потреби українських споживачів в 1,5–3 рази; нарощується вітчизняне виробництво м'яса, м'ясопродуктів, внаслідок чого зменшився імпорт різних видів м'яса (свинини, яловичини, м'яса птиці); зростає виробництво овочів, пропозиція яких збільшилася у III кварталі 2023 року; відновлюється виробництво молока-сировини у сільськогосподарських підприємствах та зростають обсяги експорту агропродукції [2].

Важливою в умовах війни є допомога аграрному сектору від держави та міжнародних партнерів. Уряд України від початку війни реалізує різні програми з підтримки сільськогосподарських виробників, з яких важливими є гранти. У 2024 році нагальною проблемою, яка потребує вирішення, є розмінування угідь, з чим допомагатиме держава. Так, в Законі «Про Державний бюджет України на 2024 рік» було передбачено компенсацію витрат на гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення (ст. 19) та часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки і обладнання вітчизняного виробництва (ст. 16) [3, с. 10–11].

З-поміж міжнародних партнерів можемо зазначити США, ЄС, Продовольчу та сільськогосподарську організацію ООН (ФАО). США започаткували ще в 2022 році важливу ініціативу, що отримала назву «Agri-Ukraine», яка діє дотепер. Метою програми було оголошено підтримку аграрного сектору України. Станом на 4 квітня 2024 року обсяг фінансування програми «Agri-Ukraine» складає 850 млн. дол. США [1].

ЄС у співпраці з ФАО розробив програму, в рамках якої надається фінансова допомога сільським домогосподарствам, дрібним фермерам і малим сільськогосподарським підприємствам. Метою програми є підтримка виробництва, підвищення ефективності та прибутковості, а також зміцнення національних ланцюгів створення вартості та постачання [5].

Отже, початок війни Російської Федерації проти України викликав негативні наслідки для українського аграрного сектору, головними з яких є дефіцит фінансових та трудових ресурсів. Однак за цих умов сільське господарство нашої країни проявило стійкість та зуміло адаптуватись. Важливою у воєнний час є підтримка аграріїв з боку держави та міжнародних партнерів, які надають фінансову допомогу для ефективної господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Agriculture Resilience Initiative – Ukraine (AGRI – Ukraine). *USAID*. URL : <https://www.usaid.gov/ukraine/agriculture-resilience-initiative-agri-ukraine> (дата звернення: 03.04.2024)
2. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. *NISS* URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta> (дата звернення: 03.04.2024)
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік». *Міністерство фінансів України*. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/1_ДБУ_2024.pdf (дата звернення: 03.04.2024)
4. Збитки та втрати аграрного сектору України складають понад \$80 млрд. *KSE*. URL : <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-ta-vtrati-agrarnogo-sektoru-ukrayini-skladayut-ponad-80-mlrd-kse-agrotsentr/> (дата звернення: 03.04.2024)
5. ФАО та ЄС запускають другий цикл грантів для українських фермерів. *Kurkul*. URL : <https://kurkul.com/news/34814-fao-ta-yes-zapuskayut-drugiy-tsikl-grantiv-dlya-ukrayinskih-fermeriv> (дата звернення: 04.04.2024)
6. Фермери ділять трактористів між собою: проблема нестачі кадрів загострюється. *Kurkul*. URL : <https://kurkul.com/news/35250-fermeri-dilyat-traktoristiv-mij-soboyu-problema-nestachi-kadriv-zagostryuyetsya> (дата звернення: 04.04.2024)